

§ 97

Utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala KSN-2021-00621

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** verka för krav på en utökad utbildning för ordningsvakter generellt och själv erbjuda kompletterande utbildningsinsatser för de kommunala ordningsvakterna,
2. **att** fortsätta utvecklingen av verksamheten med ordningsvakter i linje med utvärderingens förslag, vilket bland annat inkluderar
 - a) utvecklad samverkan med polis, ungdomsjour med flera,
 - b) möjliggöra för skolbesök samt att
 - c) utreda möjlighet till vakternas nyttjande av kamerabevakning,
3. **att** permanenta försöket med den mobila ordningsvaktsenheten,
4. **att** i övrigt löpande anpassa verksamheten utifrån behov av nya bevakningsområden, förändrade behov eller förändrad lagstiftning med mera
5. **att** under 2022 återkomma med en förnyad utvärdering av verksamheten med kommunala ordningsvakter med fokus på effekter, uppdrag, organisations- och driftsformer,
6. **att** lägga utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala enligt **bilaga 1** till handlingarna, samt
7. **att** verka för att kommunala ordningsvakter kan operera i hela kommunen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade den 14 juni 2017 om en försöksperiod med kommunala ordningsvakter. Försöksperioden syftade till att öka säkerheten och tryggheten i centrala Uppsala, men också att skaffa kunskap och erfarenhet om hur stort behovet av kommunalt stöd till polisens trygghetsskapande och ordningshållande verksamhet är. Försöksperioden föll väl ut och verksamheten förlängdes två gånger, till den 31 maj 2018 respektive den 31 maj 2019. Idag är verksamheten med kommunala ordningsvakter en del av Uppsala kommuns ordinarie löpande verksamhet.

Kommunledningskontoret har tagit initiativ till en första mer heltäckande utvärdering av funktionen (**bilaga**). Erfarenheterna från arbetet med kommunens ordningsvakter

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2021-03-23

är övervägande positiva. En föråldrad lagstiftning och invecklat tillståndsansökningsförfarande är omständigheter som varit belastande för verksamheten. Erfarenheter och slutsatser i utvärderingen kommer att ligga till grund för fortsatt utveckling av verksamheten.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 15 mars 2021
- Bilaga 1. Utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala (rapport)

Yrkanden

Fredrik Ahlstedt (M) yrkar, med instämmande från Jonas Segersam (KD):
(1) att omgående ansöka om LOV3-tillstånd i Stenhagen för att kunna införa patrullerande ordningsvakter, samt
(2) att omgående utreda behovet av patrullerande ordningsvakter på Uppsalas landsbygder, särskilt kopplat till den senaste tidens vandalisering av skolgårdar.

Jonas Segersam (KD) yrkar:
(1) att verka för att kommunala ordningsvakter kan operera i hela kommunen.
(2) att ändra att-sats 3 till: att permanenta och utöka försöket med den mobila ordningsvaktsenheten.

Erik Pelling (S) och Mohamad Hassan (L) yrkar avslag till Fredrik Ahlstedts (M) yrkanden och till Jonas Segersams (KD) ändringsyrkande (2).

Tobias Smedberg (V) yrkar avslag till Fredrik Ahlstedts (M) yrkanden och Jonas Segersams (KD) yrkanden.

Beslutsgång

Ordförande ställer först föreliggande förslags första att-sats (1) mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Ordförande ställer därefter föreliggande förslags andra att-sats (2) mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Ordförande ställer därefter föreliggande förslags tredje att-sats (3) mot Jonas Segersams (KD) andra ändringsyrkande (2) och finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslags tredje att-sats (3).

Ordförande ställer därefter föreliggande förslag fjärde att-sats (4) mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2021-03-23

Ordförande ställer därefter föreliggande förslags femte att-sats (5) mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Ordförande ställer därefter föreliggande förslags sjätte att-sats (6) mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Ordförande ställer därefter Fredrik Ahlstedts (M) första tilläggsyrkande (1) mot avslag och finner att arbetsutskottet avslår detsamma.

Ordförande ställer därefter Fredrik Ahlstedts (M) andra tilläggsyrkande (2) mot avslag och finner att arbetsutskottet avslår detsamma.

Ordförande ställer slutligen Jonas Segersams (KD) första tilläggsyrkande mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Reservationer

Fredrik Ahlstedt (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande med motiveringen:

Vi är mycket positiva till att utveckla arbetet med ordningsvakter i Uppsala med bland annat mobila enheter som kan röra sig mellan områden. Vad gäller fasta LOV3-områden där ordningsvakter kan patrullera har vi sett att det tar tid för styret att ansöka om dessa, och att det även tar tid att få beslut. Därför vill vi se att vi redan nu ansöker om LOV3-områden på fler platser.

Mot bakgrund av exempelvis den senaste tidens vandaliseringar av skolgårdar på landsbygden vill vi också omgående se över möjligheterna att ha ordningsvakter patrulleras på fler platser på landsbygden.

Jonas Segersam (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Särskilt yttrande

Tobias Smedberg (V) anmäler ett särskilt yttrande men lämnade inte in något innan justeringen.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2021-03-29

Diarienummer:
KSN-2021-00621

Handläggare:
Andreas Croner
Johanna Thorpe
Sofia Westring
Anders Fridborg

Utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** verka för krav på en utökad utbildning för ordningsvakter generellt och själv erbjuda kompletterande utbildningsinsatser för de kommunala ordningsvakterna,
2. **att** verka för att kommunala ordningsvakter kan operera i hela kommunen,
3. **att** som komplement till ordningsvakter se över behovet att utöka och utveckla väktarverksamheten för rondering av skolor och skolgårdar,
4. **att** utreda hur medarbetare i andra kommunala verksamheter ska kunna bidra till en uppdaterad lägesbild,
5. **att** fortsätta utvecklingen av verksamheten med ordningsvakter i linje med utvärderingens förslag, vilket bland annat inkluderar
 - a. utvecklad samverkan med polis, ungdomsjour m fl,
 - b. möjliggöra för skolbesök samt att
 - c. utreda möjlighet till vakternas nyttjande av kamerabevakning,
6. **att** permanenta försöket med den mobila ordningsvaktsenheten,
7. **att** i övrigt löpande anpassa verksamheten utifrån behov av nya bevakningsområden, förändrade behov eller förändrad lagstiftning m.m.,
8. **att** under 2022 återkomma med en förnyad utvärdering av verksamheten med kommunala ordningsvakter med fokus på effekter, uppdrag, organisations- och driftsformer, samt
9. **att** lägga utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala enligt **bilaga 1** till handlingarna.

Ärendet

Kommunstyrelsen beslutade den 14 juni 2017 om en försöksperiod med kommunala ordningsvakter. Försöksperioden syftade till att öka säkerheten och tryggheten i centrala Uppsala, men också att skaffa kunskap och erfarenhet om hur stort behovet av kommunalt stöd till polisens trygghetsskapande och ordningshållande verksamhet är. Försöksperioden föll väl ut och verksamheten förlängdes två gånger, till den 31 maj 2018 respektive den 31 maj 2019. Idag är verksamheten med kommunala ordningsvakter en del av Uppsala kommuns ordinarie löpande verksamhet.

Kommunledningskontoret har tagit initiativ till en första mer heltäckande utvärdering av funktionen (**bilaga**). Erfarenheterna från arbetet med kommunens ordningsvakter är övervägande positiva. En föråldrad lagstiftning och invecklat tillståndsansökningsförfarande är omständigheter som varit belastande för verksamheten. Erfarenheter och slutsatser i utvärderingen kommer att ligga till grund för fortsatt utveckling av verksamheten.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret.

Föredragning

Syftet med utvärderingen har varit att kartlägga och lyfta fram effekter av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala. Målet med rapporten har även varit att beskriva utvecklingsområden kopplat till ordningsvakternas arbete för att ytterligare skapa trygghet för medborgarna i Uppsala kommun.

Till grund för rapporten ligger intervjuer med representanter för de kommunala ordningsvakterna, polis, socialförvaltningens ungdomsjour, näringsidkare och Kommunledningskontoret. Insamlingen och sammanställning av materialet har genomförts under hösten 2020.

Utvärderingen är avgränsad till de ordningsvakter som arbetar med upprätthållande av allmän ordning på allmän plats. Framför allt sker det i så kallade LOV § 3-områden, men också på exempelvis kommunala badplatser som omfattas av LOV § 2.

För närvarande finns i kommunens tjänst tre patruller, totalt sex ordningsvakter, veckans alla dagar i Uppsalas två LOV § 3-områden: City och Gottsunda. Ordningsvakterna gör årligen omkring 10-15 000 ingripanden av varierande art. Vanligast är olika former av tillrättavisningar.

Samverkan mellan polisen, socialförvaltningens ungdomsjour har varit gynnsam och gradvis utvecklats under åren. Informationsutbytet mellan de olika aktörerna bidrar till en uppdaterad lägesbild och möjlighet till snabbt och samordnat agerande. Inte minst har det blivit lättare att snabbt identifiera ungdomar som rör sig i sammanhang med hög risk för förekomst av droger och kriminalitet, och stödåtgärder har kunnat sättas in tidigare.

Lagstiftningen på området är föråldrad och administrationen kring ansökan om ett LOV § 3-områden omfattande, komplicerad och utdragen i tid. En pågående utredning ser för närvarande över lagstiftningen och kommunen har lämnat synpunkter till

utredaren. Utredningens syfte är att åstadkomma ett modernare och effektivare regelverk för ordningsvakter.

Effekterna av ordningsvakternas arbete i form av ökad trygghet är svårt att leda i bevis, men de dialoger som genomförts i såväl denna utredning som i andra sammanhang har visat att uniformerad närvaro är en uppskattad och efterfrågad resurs från allmänhet och näringsliv. Polisen är också mycket positiv till ordningsvakternas arbete, såväl ur en ordningshållande och trygghetsskapande aspekt som för den ökade mängden underrättelsematerial.

Sammanfattningsvis konstateras i utvärderingen att de kommunala ordningsvakterna är ett positivt, och i dagsläget nödvändigt inslag i Uppsalas gatubild. De kommunala ordningsvakterna har fått en vid acceptans från medborgare och myndigheter, mycket tack vare ett arbetssätt som utgår från ett fokus på trygghet och hjälpsamhet.

Ekonomiska konsekvenser

Föreliggande förslag till beslut medför en något utökad ram för verksamheten.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 15 mars 2021
- Bilaga 1. Utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala (rapport)

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör

Kommunledningskontoret, Enheten för trygghet, säkerhet och
brottsförebyggande

Datum:
2021-02-23

Diarienummer:
KSN 2021-00621

Rapport

Handläggare:
Andreas Croner, Johanna Thorpe

Version/Dokument ID:
1

Utvärdering av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala

Innehåll

Inledning.....	3
Bakgrund	3
Uppsala	3
Uppsala city.....	4
Gottsunda/Valsätra	8
Badplatser	9
Kostnader	10
Stort intresse nationellt	10
Samverkan.....	11
Rapportering	11
Polisens regionala ledningscentral (RLC), Rakel/nationella rakelprojektet.....	11
Anmälan	12
Inrapporterade incidenter.....	12
Konsekvenser, mervärden och bedömning av ordningsvakternas närvaro	12
Ökad trygghet, minskad otrygghet?	13
Framtid och utvecklingsbehov	14
Lagstiftning och ansökan.....	14
Utbildning.....	15
Utveckla samverkan	16
Utökning av uppdraget	17
Tidigare utvärderingar.....	18
Framtida utvärderingar.....	19
Sammanfattning	19

Inledning

Syftet med denna rapport är att kartlägga, utvärdera och lyfta fram effekter av de kommunala ordningsvakternas arbete i Uppsala.

Målet med rapporten har även varit att beskriva utvecklingsområden kopplat till ordningsvakternas arbete för att ytterligare skapa trygghet för medborgarna i Uppsala kommun.

Till grund för rapporten ligger intervjuer med representanter för de kommunala ordningsvakterna, polis, ungdomsjour, näringsidkare och kommunens säkerhetsavdelning. Insamlingen och sammanställning av det inkomna materialet har genomförts under hösten 2020.

Utvärderingen är avgränsad till de ordningsvakter som arbetar med upprätthållande av allmän ordning framför allt i så kallade LOV § 3-områden, men också på exempelvis kommunala badplatser som omfattas av LOV § - 2. Kommunalt anlitade ordningsvakter för andra uppdrag – till exempel vid evenemang, kommunala lokaler etcetera – omfattas inte av rapporten.

Bakgrund

Ordningsvakter har av Uppsala kommun anlitats för att ha en lokalpatrullerande funktion som till en del kan komplettera polisen i enklare och vardagliga ordningsfrågor. Enligt lag (1980:578) om ordningsvakter (LOV) kan ordningsvakter förordnas i samband med *allmänna sammankomster, offentliga tillställningar* med mera (2 §) och vid *särskilt behov* (3 §).

De brottsförebyggande aktiviteter som LOV §3-ordningsvakterna genomför är att patrullera specifika områden, se till att den allmänna ordningen upprätthålls och att förebygga störande aktiviteter. Ordningsvakterna ska jobba nära polisen och kan ha en mer stationär lokal närvaro än vad polisen vanligtvis kan ha. Huvuduppgiften är att bidra till den allmänna tryggheten inom det utpekade LOV §3-området, genom att förebygga, förhindra och ingripa vid ordningsstörningar. Ordningsvakterna agerar på händelser, svarar på larm och rapporterar löpande om de incidenter som behöver rapporteras till polis.

Uppsala

I Uppsala började ordningsvakterna sitt arbete den 7 juli 2017. Utredningen, beslutet och tillståndet hade då skett med skyndsamhet.

Ett första förslag om kommunala "trygghetsvakter" lämnades till kommunfullmäktige hösten 2016. Dessa trygghetsvakter skulle inte ha en ordningsvakts formella befogenhet. Förslaget bedömdes i sin förordade utformning inte genomförbart. Våren 2017 kom ett liknande förslag, med ett delvis annat upplägg som Landskrona kommun sedan länge bedrivit med kommunalt anlitade ordningsvakter.

Kommunstyrelsen kunde konstatera att det fanns ett behov och att Landskrona kommuns modell föreföll väldokumenterad och framgångsrik. Även polisen var positiv till förslaget och önskade se resursen som komplement till det polisiära arbetet. Uppsala Citysamverkan AB och lokalpolisområde Uppsala/Knivsta, hade sedan tidigare haft en

dialog kring den ökade problembild med ordningsstörningar, våld i offentlig miljö och stölder i city där man såg att ordningsvakter skulle kunna stötta polisens arbete.

Polisens svåra personalbrist vid tidpunkten för kommunens initiativ var en avgörande faktor för att ansökan skulle komma till stånd, men kanske ännu viktigare var den hälso- och livsstilsundersökning bland kommunens ungdomar som Region Uppsala publicerade våren 2017. Undersökningen, *Liv & Hälsa Ung 2017*, visade att tryggheten i city för främst flickor i åldern 13–17 år hade sjunkit markant bara de sista åren. Rapporter om rökheroin vid Resecentrum och polisens uttalanden om ”en förändrad gatubild” med utåtagerande ungdomsgrupperingar bidrog också till beslutet.

Ansökan beviljades och Uppsala fick Sveriges då största LOV §3-område. Formellt gavs uppdraget i andra halvan av maj 2017, ärendet beslutades i kommunstyrelsen i juni och vakterna patrullerade sitt första pass den 7 juli. Första året bekostades verksamheten med medel för skadeförebyggande arbete som kommer till kommunen som en återbäring från kommunens försäkringsbolag, då vakterna också anses bidra till mindre förstörelse på kommunal egendom. Senare i rapporten redovisas kostnaderna för ordningsvakterna separat.

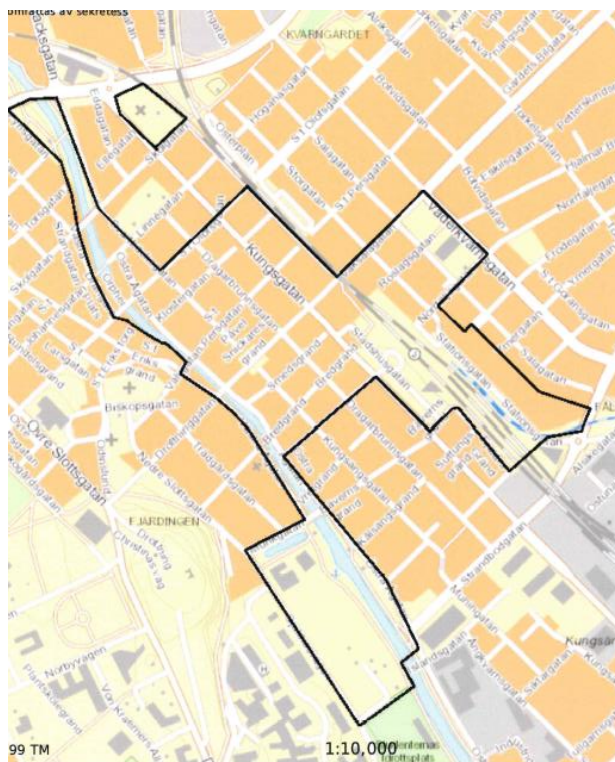
Inledningsvis fanns en tveksamhet från delar av den kommunala organisationen. Det fanns önskemål om att istället utöka fältarbetarnas resurser inom Socialförvaltningen. Namnet *ordningsvakter* var också omdiskuterat. Längre användes därför istället *trygghetsvakter* som benämning. Trygghetsvakter ansågs dock olämpligt av polisen då det inte finns med som en benämning i lagstiftningen. Det sågs även en risk att ordningsvakterna lätt kunde bli sammanblandade med andra kategorier av trygghetsvårdar som saknar befogenheter.

Ordningsvakterna har i sitt arbetssätt gått från att, från starten 2017, ha en mer passiv roll till att nu jobba mer aktivt mot ordningsstörningar men samtidigt behålla ett trygghetsskapande arbetssätt. För närvarande finns i kommunens tjänst tre patruller, totalt sex ordningsvakter, veckans alla dagar i Uppsalas två LOV §3-områden.

Uppsala city

Ovan nämnd problematik ligger till grund för det LOV §3-område som har funnits och som finns i Uppsala city idag. Området har ändrats genom åren utifrån vilket behov som har funnits och som en följd av befintlig lagstiftning. Områden har tillkommit och andra har tagits bort. Verksamheten med ordningsvakter har varit mycket uppskattad av allmänheten och näringsidkare i Uppsala centrum, visar olika dialoger som förts under de senaste åren.

Under hösten 2019 genomfördes en medborgardialog vid Resecentrum i Uppsala. Syftet med dialogen var att ta reda på hur besökare upplever tryggheten vid Resecentrum och resultatet ligger till grund för det medborgarlöfte som togs fram sommaren 2020. Medborgarlöftets syfte är att öka tryggheten och minska brottsligheten. Löftet är utfärdat gemensamt av Uppsala kommun och Lokalpolisområde Uppsala/Knivsta. Under dialogen tillfrågades 2712 personer om olika frågeställningar kopplade till upplevd trygghet vid kommunens Resecentrum. Resultatet från undersökningen visade bland annat på att drygt hälften av de personer som passerar området varje dag är otrygga. Resultatet visade också på att en av de åtgärder som efterfrågades mest var fler och mer synliga ordningsvakter.

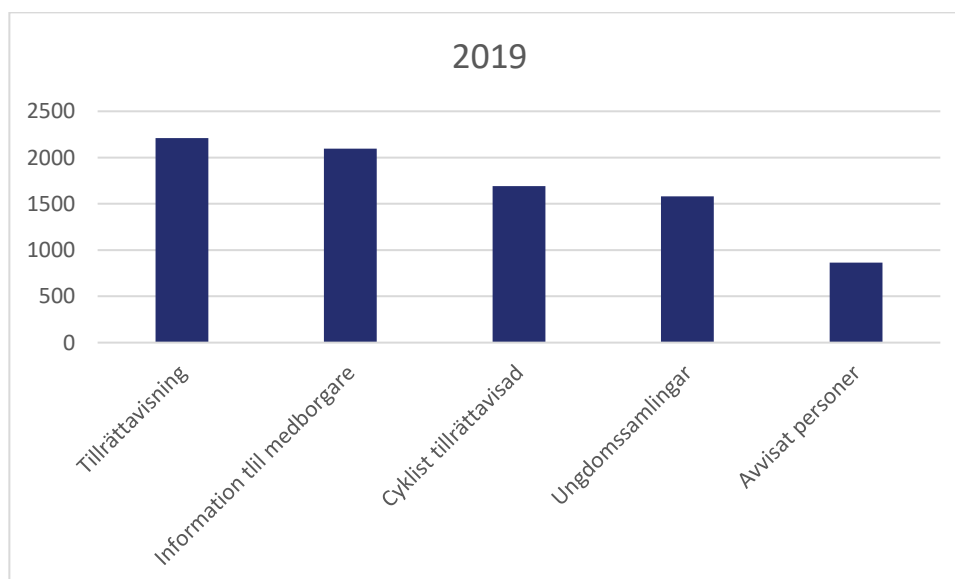
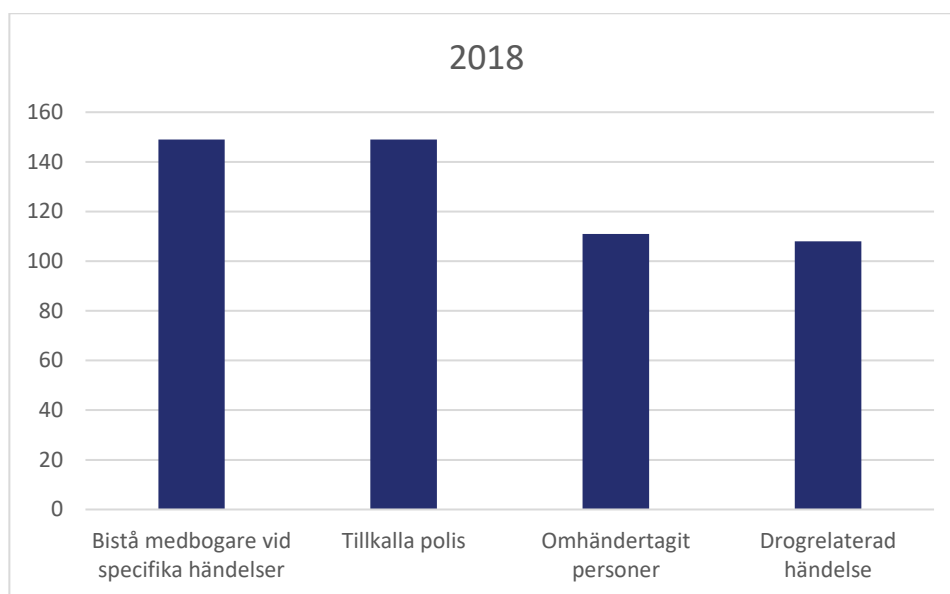
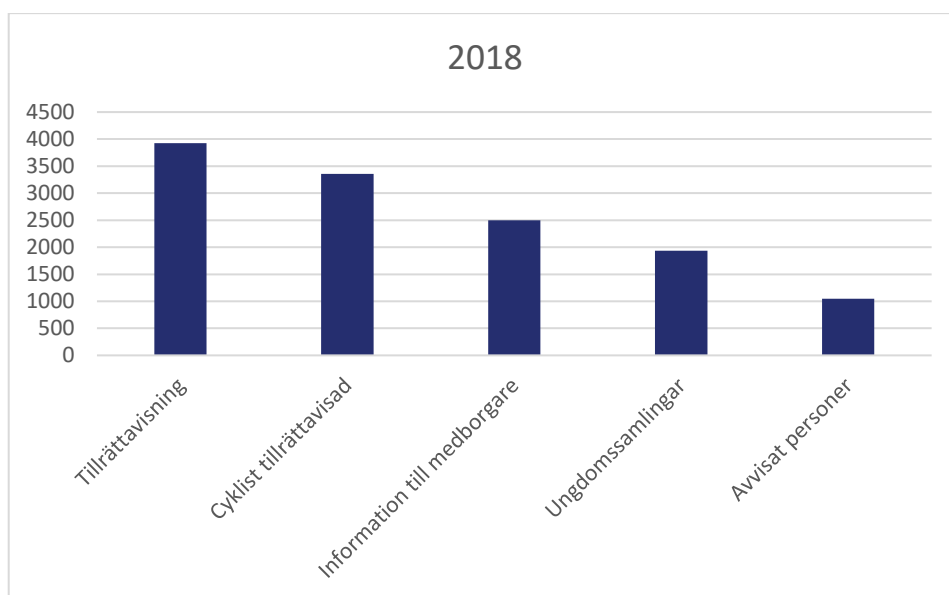

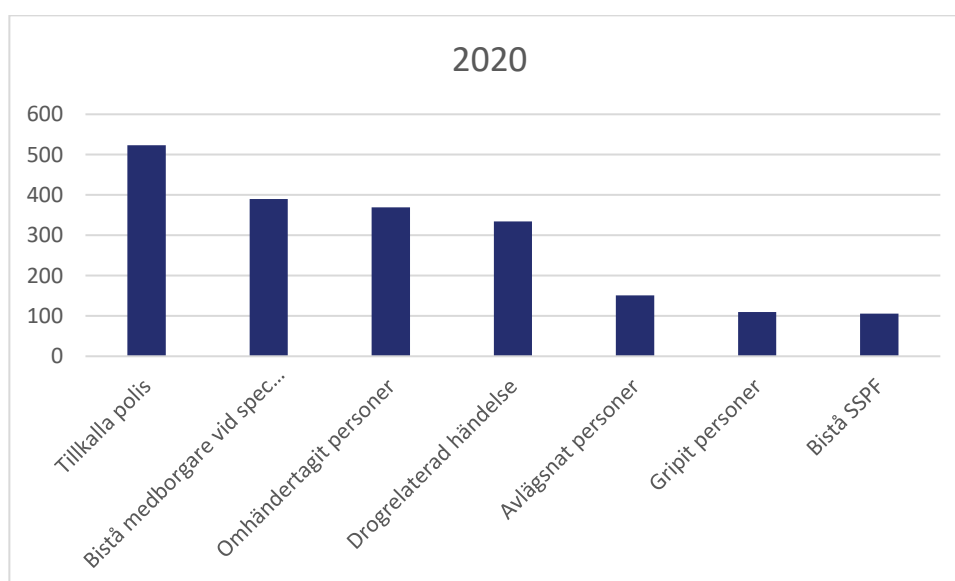
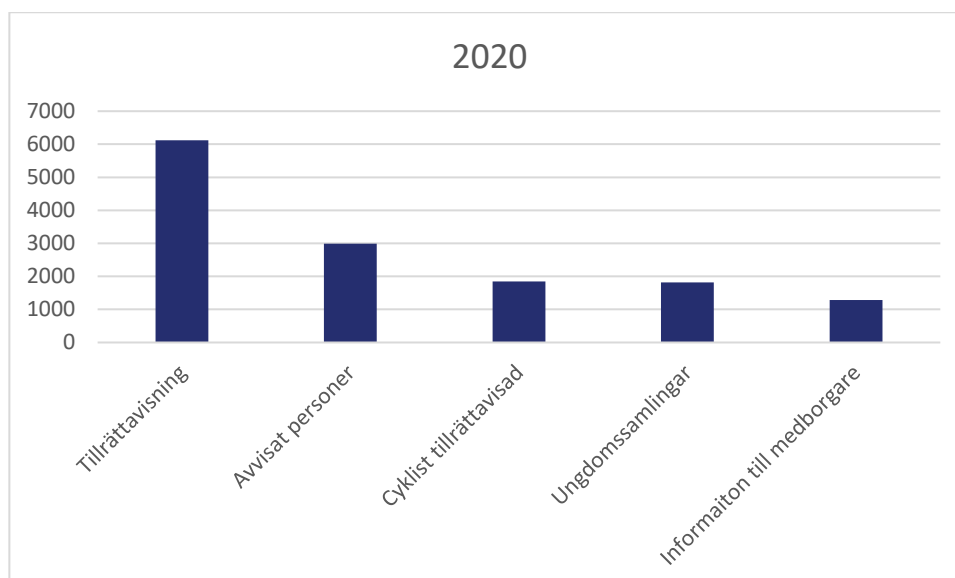
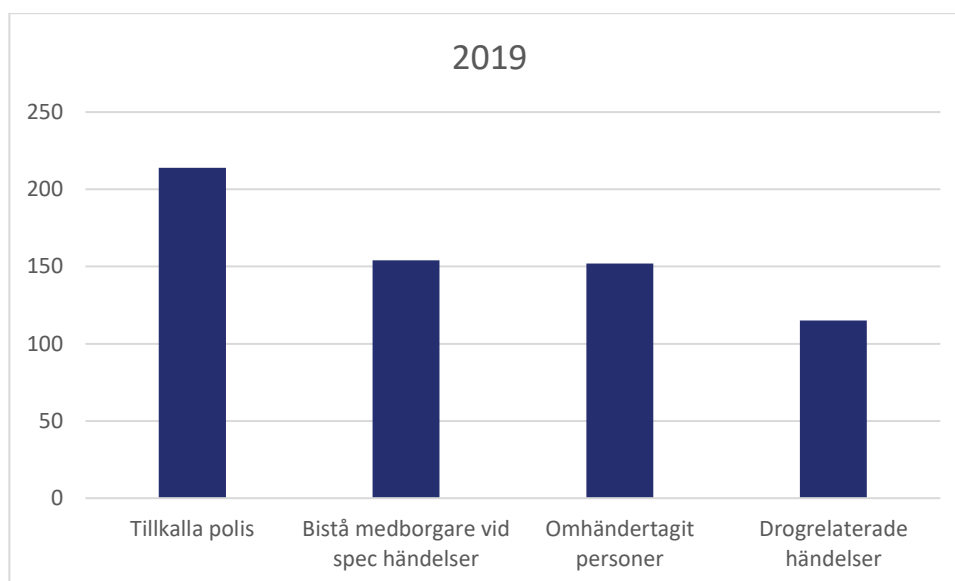
På kartan visas det senast beviljade området i city, beslut togs 2020-11-30.

I kommunens dialog med polismyndigheten har det framkommit att polisen ser positivt på att kommunen också fortsättningsvis förstärker närvaron av ordningshållande personal inom de ansökta områdena. Kommunens uppfattning är att polisen själva anser sig sakna resurser för att avdela tillräckligt antal poliser för att med uniformerad närvaro upprätthålla allmän ordning på det sätt som ordningsvakterna verkar. Kommunen bedömer därför att anlitade ordningsvakter kan utgöra ett fortsatt värdefullt komplement för att skapa trygghet för kommunens medborgare.

- *Samverkan med ordningsvaktbolaget vid stationsområdet är av betydande vikt och en viktig faktor i det direkta arbetet mot otrygghet. Samarbetet med ordningsvakterna, Uppsala kommun och polisen i Uppsala har tidigt gett oss muskler och verktyg för att hantera problemen med brott och otrygghet på ett mycket effektivare sätt i alla bemärkelser, säger Markus Sedenberg, Projektledare trygghet och säkerhet, Jernhusen AB*

I tabellerna nedan redovisas de vanligast förekommande incidenterna år för år i Uppsala city. För att förtydliga redovisas incidenterna i två olika tabeller. En tabell för vanligt förekommande incidenter som rapporterats in 850 gånger eller fler samt en tabell för de incidenter som är näst vanligast förekommande och har rapporterats in fler än 100 gånger men färre än 850.

Statistiken över 2018–2020 i LOV §3-område City visar att ingripanden från de kommunala ordningsvakterna ökar i områdena *Bistå SSPF (skola-socialtjänst-polis-fritid, där ungdomsjour är vanligast förekommande samarbetspartner)* samt *Tillkalla polis*. Detta tyder på en utvecklad och intensifierad rutin för samarbeten med dessa myndigheter. Man hänvisar även till förfogandet av Rakel handstationer (radioenhet) för en snabb åtkomst till polis. Man kan även se att kolumnen *Information till medborgare* sjunkit vilket enligt vaktbolaget beror på minskad närvaro av äldre samt turister i Uppsala centrum till följd av pandemin.

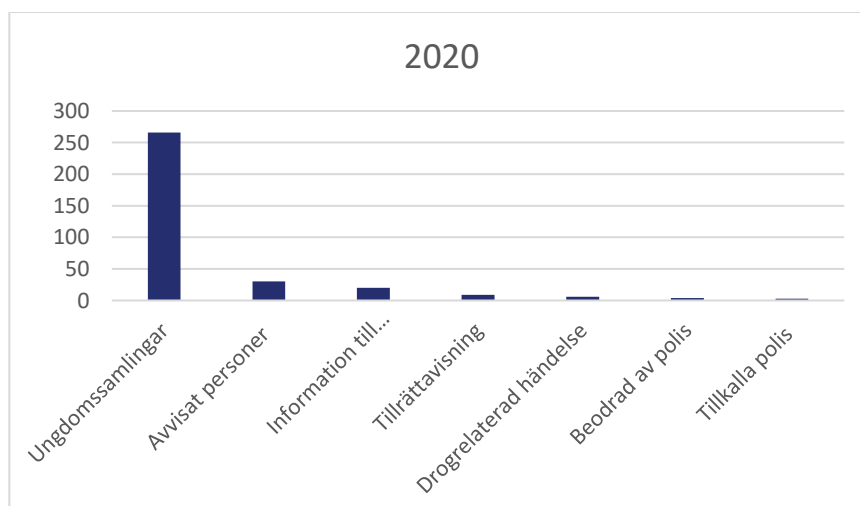
Gottsunda/Valsätra

Våren 2018 söktes tillstånd för ordningsvakter i Gottsunda. Ansökan omfattade området kring busshållplatser och utemiljön runt centrum samt Lina Sandells park och Stenhammarsparken i Gottsunda. Området har därefter utökats vid ett tillfälle, och då kommit att omfatta en del av Bandstolsvägen under en begränsad period.

Bilden visar på aktuellt område där ordningsvakterna patrullerar i Gottsunda, 2021-01-05.

I tabellerna nedan redovisas de vanligast förekommande incidenterna för år 2020 i Gottsunda. I statistiken ingår inte Bandstolsvägen då det var ett tillfälligt område under en begränsad period.

Statistiken från Gottsunda påvisar en delvis annan problematik än från LOV3 i Uppsala city. I Gottsunda är merparten av de inrapporterade händelserna om Ungdomssamlingar kontra Uppsala city där kopplingen till alkohol och cykelproblematik är mer påtaglig.

Badplatser

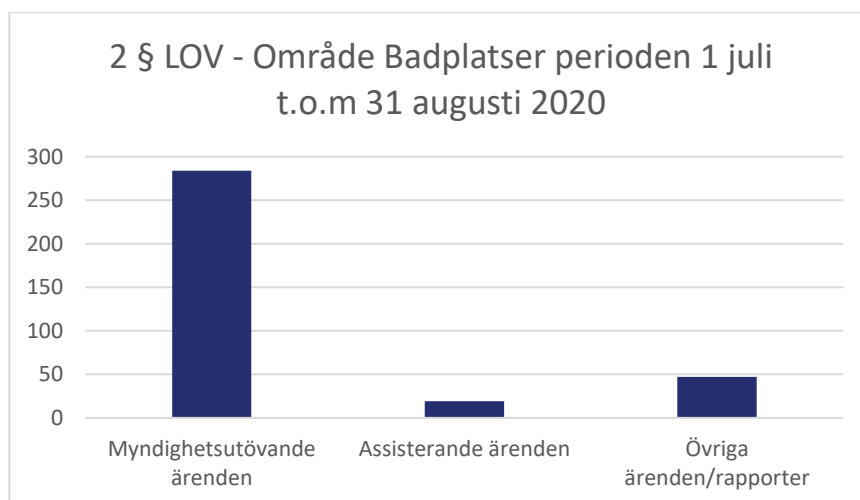
Under de senaste åren har signaler om ökad otrygghet vid badplatser kommit till Uppsala kommuns kännedom. Detta trots att en motsvarande ökning i olika brottskategorier inte alltid gått att påvisa. Signaler om ökad otrygghet har kommit bland annat från polisen, Socialförvaltningen, Stadsbyggnadsförvaltningen (avdelning Gata, park, natur) och från allmänheten.

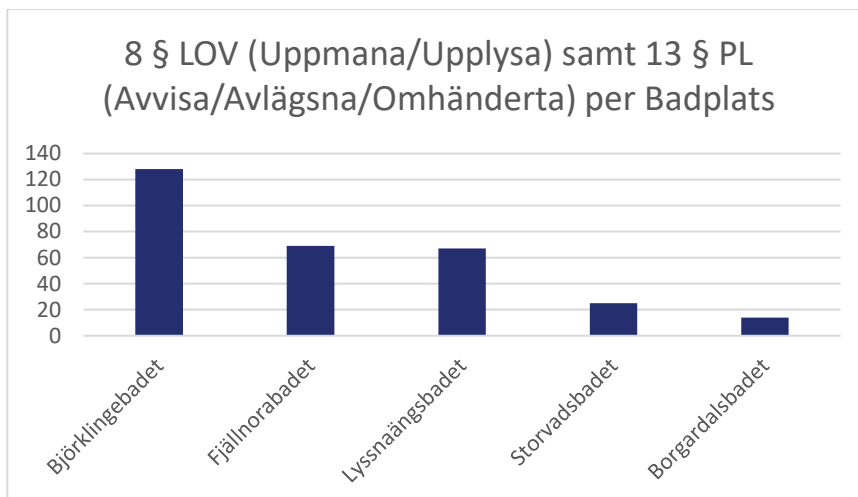
En analys av rapporter från samordnare för Uppsala ungdomsjour genomfördes våren 2020. Analysen påvisade att i samband med fester och gruppsammankomster vid badplatser förekommer stök, parkeringsproblematik som påverkade framkomligheten för uttryckningsfordon, droger, sexuella ofredanden, slagsmål samt stölder. Sommaren 2020 förutsågs de lokala badplatserna få ett ökat antal besökare på grund av rådande pandemi. Badplatser ingår i LOV §2 (se sid 14, Lagstiftning) och är ett av de ordningshållande uppdragen som Uppsala kommun ålagt ordningsvakterna att hantera.

Under sommaren 2020 prioriterades fem badplatser där kommunen bedömde det sannolikt att besöksantalet kraftigt skulle öka, med risk för ökade ordningsstörningar och annan otrygghet. Ordningsvakterna ronderade även på campingar i anslutning till dessa badplatser. Såväl gäster som personal vid campingarna och badplatserna upplevde detta som en trygghetsskapande åtgärd och det var väldigt uppskattat.

- *Insatsen har varit mycket uppskattad av allmänhet och personal. Inför 2021 planerar vi för ett liknande upplägg, säger Enhetschef Sandor Banffy, Friluft Uppsala Kommun.*

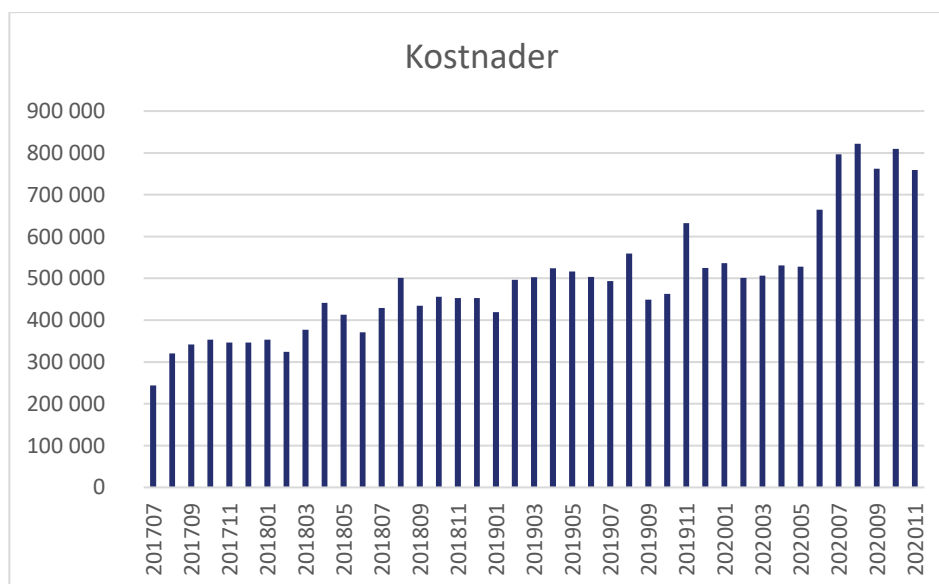
Nedan presenteras inrapporterade incidenter för LOV §2 - område Badplatser för sommaren 2020. Den överrepresentation av ärenden som statistiken visar på Björklingebadet under sommaren har vid tiden för denna rapports färdigställande inte hunnit analyseras, men det är känt att platsen är populär samlingsplats för ungdomar kvällar och nätter under sommartid.

Kostnader

I tabellen nedan redovisas kostnader per månad sedan införandet av kommunala ordningsvakter i Uppsala. Kostnaderna för ordningsvakterna har legat på en relativt jämn nivå sedan juni 2018 då Gottsunda tillkom som område. Den ökning av kostnader som ses from juni 2020 och framåt beror på de extra ordningsvaktstimmar som togs in över sommaren för att bemanna badplatserna. De extra timmarna bedömdes vara motiverade även efter sommaren och blev kvar tillsvidare och på samma sätt även kostnaden för den. I september 2019 skedde ett byte av vaktbolag som kommunen använder sig av gällande ordningsvakter. Kostnaden förändrades inte märkvärt till följd av bytet.

Stort intresse nationellt

Nationellt har Uppsalas kommunala ordningsvakter väckt stor uppmärksamhet. Många kommuner har tagit del av Uppsalas beslutsunderlag och ansökningar om LOV §3 och andra rapporter kopplat till området. Även statsminister Stefan Löfven har besökt Uppsala för att bland annat studera arbetet med ordningsvakterna. Besöket gjordes redan i november 2017. Ett flertal ministrar och andra förtroendevalda har därefter även

de visat stort intresse och har i samband med besök i Uppsala träffat och tagit del av ordningsvakternas arbete.

Dåvarande KSO Marlene Burwick, Statsminister Löfven och ordningsvakter, november 2017

Samverkan

Från första start etablerades en samverkan mellan ungdomsjouren, ordningsvakterna och polisen. Genom att medverka vid dagliga möten med polisen har det gradvis skapats en bättre förståelse för varandras uppdrag. Ordningsvakternas närvaro och arbete har skapat mervärde hos polis och socialtjänst, utöver den ordningshållande och trygghetsskapande effekt som är svår att belägga med statistik, men som ändå kan antas. Förutom samverkan ute på fältet har ungdomsjour och ordningsvakter avstämningar varje vecka. Samarbetet har utvecklats genom åren och det är allt vanligare att ungdomsjour och ordningsvakter arbetar tillsammans i flera fall. Identifierandet av ungdomar i riskzon är bland annat ett område där ordningsvakter och fältarbetare har utvecklat ett bättre samarbete för tidigare upptäckt.

Samverkan mellan polis och ordningsvakter fungerar huvudsakligen bra, samtidigt som det finns en önskan från båda sidor om en ännu bättre samverkan. Pågående pandemi, byte av personal och vaktbolag visar att samverkan är sårbar. Rådande pandemi har försvårat samarbetet då ordningsvakterna inte har kunnat delta på de dagliga möten som de vanligtvis närvarat på. Byte av personal inom kårerna gör att samverkan och förståelsen för varandras närvaro tillfälligt minskar. Återkoppling från polisens yttre befäl efter polisens dagliga utsättning, som är tänkt att kompensera för de uteblivna dagliga mötena, har inte alltid fungerat enligt plan vilket gör att samarbete och dialog inte fungerar optimalt i dagsläget.

Rapportering

Polisens regionala ledningscentral (RLC), Rakel/nationella rakelprojektet

Lokalpolisområde Uppsala-Knivsta ingår sedan några år i det nationella Rakelprojektet¹ för ordningsvakter som varit en stor framgångsfaktor för samarbetet mellan polis och ordningsvakter inom LOV §3-uppdraget, evenemang och insatser samt planerad linjeverksamhet.

Rakelprojektet har förlängts till december 2021 och Lokalpolisområde Uppsala-Knivsta ingår fortfarande i projektet. I dagsläget finns 20 Rakel handstationer (radioenheter)

¹ Rakel = Radiokommunikation för effektiv ledning; ett digitalt radiokommunikationssystem för trygg och säker kommunikation mellan medarbetare inom samhällsviktig verksamhet som administreras av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap, MSB.

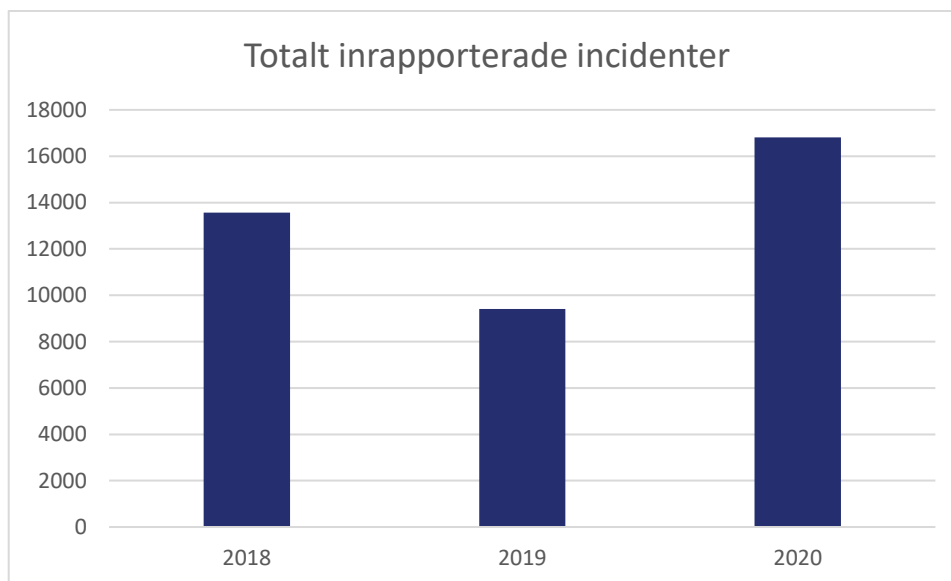
fördelade på LOV §3 city, kollektivtrafiken, Resecentrum, centrumbildningar och idrottsevenemang. Under år 2021 är målbilden att samtliga LOV §3-områden ska tilldelas Rakel-enheter. Detta skulle underlätta en smidigare direkt kommunikation mellan de kommunala ordningsvakterna och polis.

Anmälan

Ordningsvakternas anmälnings- och rapporteringsskyldighet till polisen är reglerad i lag och förordning. Det finns önskemål från polisen att den allmänna avrapporteringen utökas till dem då den i nuläget är fokuserad på återkoppling till uppdragsgivaren, Uppsala kommun. Det skulle ge polisen ytterligare underlag för att skapa en ännu bättre lägesbild att arbeta utifrån. Under 2021 kommer nytt anmälnings- och rapporteringssystem införas på nationell nivå.

Inrapporterade incidenter

I tabellen nedan redovisas totalt antal incidenter som ordningsvakterna har rapporterat per år. I redovisningen inkluderas LOV §3 område Uppsala city och centrala Gottsunda. Inrapporterade incidenter uppdelat på respektive LOV § 3-område och vanligast förekommande incidenter redovisas separat under på sidorna 5–7. För LOV §2-område, badplatserna, redovisas inrapporterade incidenter på sidan 9-10.

2019 års lägre antal rapporterade incidenter kan förklaras med att ett byte av upphandlat vaktbolag genomfördes. Rapporteringen för de sista månaderna av det gamla vaktbolagets verksamhet genomfördes inte helt korrekt och finns därmed inte med i statistiken. Den stora ökning i antal inrapporterade incidenter kan också delvis förklaras med att antalet rapporteringspunkter ökades från 28 (2019) till 34 (2020).

Konsekvenser, mervärden och bedömning av ordningsvakternas närvaro

Den kriminologiska forskningen har till stor del intresserat sig för frågan: varför människor begår brott? Alltmer fokus har lagts på förklaringar till varför brottslighet

koncentreras till vissa platser och vissa miljöer, och hur detta kan förstås och förklaras. Ett viktigt bidrag till förståelsen av detta ges av teorin som bygger på att *tillfället gör tjuven*. Tar man bort tillfället så försvinner brottet. Det är det som situationellt brottsförebyggande arbete riktar sig mot. Brott begås när tillfälle finns; genom att förändra situationen utifrån det lokala problemet kan brott förhindras och relativt enkla åtgärder kan ge brottsförebyggande effekter. Det ska helt enkelt bli svårare och mindre lönsamt för gärningspersonen att begå brott²

En risk med situationellt brottsförebyggande arbete är att en överflyttning av brotten kan ske, vilket innebär att de sker på någon annan plats eller vid en annan tidpunkt. En sådan farhåga fanns hos några av parterna i Gamlestaden i Göteborg vid införandet av ordningsvakterna där, januari 2018. Dessa såg en risk att det skulle kunna resultera i att missbrukande personer i högre utsträckning skulle förflytta sig in i trapphus, portar och källare. Sådana överflyttningseffekter skulle då kunna innebära att tryggheten försämrades för de boende. Både polis och de kommunala ordningsvakterna har i Uppsala sett en del av dessa överflyttningar av störningar. Störningar har flyttat till platser utanför LOV §3-områden, men den generella bilden är att dessa områden inte har fått problematik av samma dignitet.

LOV §3-området i Uppsala city har sedan starten minskat i storlek med över 40 % av den totala ytan som det ansöktes om vid första tillfället. Att vissa LOV §3-områden upphört beror bland annat på att problembilden förändrats till följd av förebyggande åtgärder, tillfälligt ökad närvaro av kommunala ordningsvakter, ombyggnationer och en förändrad verksamhet. Områden bedöms aktivt utifrån den problembild som finns, vissa områden upphör och andra tillkommer. Upprätthållandet av den allmänna ordningen ligger alltid till grund för bedömningen men även vikten av bra rapportering och kontinuerliga lägesbilsbedömningar är avgörande, menar polisen. LOV §3-områden som försvunnit är bland annat Engelska parken, Fyrissskolan samt Vasaparken (Katedralskolan).

Ordningsvakternas kontinuitet i city har, som tidigare nämnts, föranlett att områden där ordningsstörningar förekommit förflyttat sig och uppstått i närliggande områden och platser men generellt sett är de flesta platserna återkommande och vissa är årstidsbetonade. De vanligaste LOV §3-områden i Uppsala är runt torg, parker, skolor och i anslutning till kollektivtrafiken.

Ökad trygghet, minskad otrygghet?

Undersökningen *Liv & Hälsa Ung 2019* visade inte på någon förbättring gällande trygghet för gruppen flickor i city; tvärtom hade otryggheten ökat. Då det inte finns en identisk kontrollstation som inte haft ordningsvakter i drift är det svårt att säga något om hur tryggheten i city skulle ha varit annars.

Det är således svårt att mäta effekten på ordningsvakternas närvaro, men känslan av trygghet hos allmänheten uppfattas av polisen som förbättrad. Ordningsvakterna menar själva att upplevelsen av trygghet är klart påtaglig och att det syns tydligt att deras närvaro har en effekt på omgivningen.

- *Vi får dagligen höra att vår närvaro uppskattas. Medborgare, butiks innehavare med flera söker aktivt stöttning av oss i olika frågor, säger Jonny Helmefors gruppchef för AVARN Security.*

² <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/situationell-prevention.html>

Det finns många goda exempel på uppskattning från medborgare, i alla åldrar. I ordningsvakternas rapporter framkommer att de har många kontakter med allmänheten som kan vara av rent upplysande, vägvisande eller av annan hjälpsamt karaktär. Ordningsvakterna har funnits som stöd när plånböcker och mobiltelefoner har tappats bort, när berusade människor vänligt behöver få hjälp till en taxi eller när turister till exempel behöver hjälp att hitta till Domkyrkan.

Det arbetet kan i sig spela en viktig roll i att verka mot otryggheten och visar att kommunen tar medborgarnas oro på allvar. Det är även ett viktigt arbete i rollen att vara en synlig resurs som du kan få råd och hjälp av i andra sammanhang; lite som de fotpatrullerande poliser många säger sig sakna i gatubilden. Även polisen lyfter att ordningsvakternas närvaro haft en mycket positiv effekt i samhället. Flera aktörer och individer framhäver deras närvaro som bra och behövlig. Polisen är därför mycket positiv till ordningsvakternas närvaro.

Ordningsvakternas närvaro i citymiljön har gett en ökad kunskap både för polisen och andra myndigheter kring tider för brott, hot spots, enskilda individer, grupperingar och konstellationer av kriminella, dess mötesplatser och beteenden. Denna kunskap och kartläggning har bidragit till att rätt resurser på rätt plats och vid rätt tidpunkt i allt större utsträckning har kunnat sättas in.

Resecentrum har haft en negativ utveckling de senaste åren. Det dokumenterades, särskilt under vintern/våren 2016/2017 stora samlingar med ungdomar och det fanns ett utbrett problem med tung narkotika och andra foljdbrött. Uppsala kommun och polis har därför genomfört ett medborgarlöfte som beskrivs på sidan 3. Detta resulterade bland annat i stationära ordningsvakter genom fastighetsägarens försorg samt kommunala ordningsvakter i närområdet. Den samlade närvaron av ordningsvakter tillsammans med arbete från polis, fastighetsägare samt Uppsala kommun har lett till att resecentrum i Uppsala till vardags har ett tryggare klimat med färre ingripanden än tidigare.

- *Ordningsvakterna i LOV3S-området utgör idag ett komplement till de polisiära resurserna vid resecentrum. Den kontinuerliga ordningshållningen, närvaron av ordningsvakter och deras samverkan med polisen, har effekter på brottsligheten och ger en ökad social kontroll, säger kommunpolis Lisa Sannervik.*

Framtid och utvecklingsbehov

I de intervjuer som genomförts och ligger till grund för det som redogörs för i den här rapporten ställdes frågor om hur man ser på framtiden och vilka utvecklingsbehov som finns identifierade. Nedan presenteras de områden som framkom i intervjuerna var för sig.

Lagstiftning och ansökan

Enligt lag (1980:578) om ordningsvakter (LOV) kan ordningsvakternas närvaro förordnas i samband med bland annat *allmänna sammankomster, offentliga tillställningar, och vid bad- eller campingplatser* (LOV 2 §) samt vid *särskilt behov* (LOV 3 §). De kommunala

ordningsvakternas närvaro i Uppsalas city samt Gottsunda bygger på ansökan genom paragrafen i (LOV 3 §).

Lagen på området är föråldrad. Den statliga utredning som ligger till grund för lagen tillsattes år 1974 och lagen trädde i kraft 1980. Utifrån regeringens 34-punktsprogram med åtgärder mot gängkriminalitet har en utredning tillsatts med uppgift att se över regelverket för ordningsvakter³. Den utredningen väntas bli klar i maj 2021 (dir. 2019:89). Förhoppningen är att en ny lagstiftning ska tillåta ett bredare syfte och uppdrag för ordningsvakterna. Erfarenheter och synpunkter från kommunens arbete med ordningsvakter har tillställts utredningen i ett särskilt möte i januari 2021.

I utvärderingen av LOV §3 i Gamlestaden nämns ett antal policyrekommendationer till lagstiftaren⁴. Bland annat berörs att lagstiftaren bör överväga vilken kompetens och utbildning en ordningsvakt bör ha. Aspekter som är värdefulla att utreda mer är vilka slags uppgifter och situationer de möter i sin vardag – och hur de på bästa sätt kan komplettera det polisiära arbetet, och kanske även socialtjänstens arbete. Utredaren Ylva Norén Bretzer beskriver att utbildningen eventuellt bör utökas med bemötandeutbildningar, ytterligare kompetens i brottsförebyggande arbete, eller anmälningssplikt även till socialtjänst; slutsatser som stämmer väl med kommunens egna som redovisas nedan.

Det finns ett identifierat behov hos både polis och kommun i Uppsala om en tätare dialog och kontakt mellan polis och kommun i ansökningsförfarande. Polisens ibland långa handlingstider är svår att motivera och bedömningsgrunder och -nivåer och kan uppfattas som svåra att förstå och tolka vid fattade beslut.

Utbildning

På samma sätt som utbildning för ordningsvakterna lyfts i utvärderingen av LOV §3 i Gamlestaden är mer utbildning något som även efterfrågas av de intervjuade i denna utvärdering. Ordningsvakterna själva efterfrågar fler och bredare utbildningar för att på ett bättre sätt kunna bemöta de olika situationer som de ställs inför i sitt dagliga arbete. De menar att den två veckor långa utbildning de har idag inte räcker till för att kunna utföra sitt arbete på ett helt effektivt sätt. Ordningsvakterna är oftast de som är först på plats och det är av stor vikt att alla hanterar situationer på liknande sätt för att på så sätt skapa en tydlig bild av vad en ordningsvakt har för befogenhet och syfte. Idag upplever de att de i stor utsträckning behöver lära sig genom varandra och hitta egna lösningar för hur de ska bemöta de olika situationerna vilket skapar en viss otydlighet. Det starkaste argumentet för en längre och bredare utbildning är, enligt ordningsvakterna själva, att skapa en förståelse och en gemensam bild av syftet med de kommunala ordningsvakterna. Det är först då de kan arbeta likvärdigt och mot gemensamma mål.

Även socialtjänstens ungdomsjour lyfter ordningsvaktens vidareutbildning som en utvecklingsmöjlighet. De nämner bland annat att det skulle skapa mervärde för fältarbetarna att ha möjlighet att diskutera olika scenarion som de kan tänkas hamna i tillsammans med ordningsvakterna för att på så sätt skapa en samsyn och stärka varandra i arbetet ute på fältet.

³ https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/#forebyggande_av_brott

⁴ https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de53065311/1591974671903/2020_0324_Utvärdering_av_LOV_§3_i_Gamlestaden_Göteborg.pdf

Polisen bekräftar att efterfrågan av utbildningar har varit och är stor. Utöver de fortbildningar polisen tillhandahåller erbjuds ordningsvakterna inga ytterligare utbildningar från polisens sida. Under nu rådande pandemi har polisen dessutom ställt in både grund- och fortbildningar.

För ett par år sedan erbjöd Uppsala kommun de kommunala ordningsvakterna ett upplägg med föredrag, något som var väldigt uppskattat. Detta utbildningspaket skulle kunna utvecklas betydligt mer och ge främst ordningsvakterna i LOV 3§ bättre verktyg. Det finns andra regioner med goda exempel på utbildningspaket som man tillhandahåller ordningsvakterna. Ett exempel är Stockholm där Stockholm stad tillsammans med Region Stockholm och polisen erbjuder en tre veckors kompletterande utbildning för ordningsvakterna. Den kompletterande utbildningen rör bland annat konflikthantering, likabehandling, sexualbrott och lagen om omhändertagande av berusade personer⁵.

Det föreligger även ett stort behov av ökad kunskap kring ordningsvakter, deras uppdrag och arbetsområden både internt inom polisen och kommunen och externt gentemot allmänhet, samverkande parter med flera. Polisen menar att det finns identifierade brister i kunskapen om ordningsvakternas uppdrag och roll hos polisen men även hos Tingsrätt och ett flertal andra externa aktörer. Det finns ett pågående utvecklingsarbete inom detta område på nationell nivå hos polisen som förhoppningsvis kan bidra till en ökad förståelse och kunskap. Vid en eventuellt kommande ny lagstiftning på området kommer detta behov att aktualiseras ytterligare.

Utveckla samverkan

Det finns idag fungerande samverkan mellan ungdomsjour, polis och ordningsvakter. Fler aktörer skulle kunna involveras i den samverkan såsom nattvandrare, andra ordningsvakter och väktare som verkar i Uppsala. Det finns ett förslag från Stadsbyggnadsförvaltningen att skapa ett "trygghetskontor" i city där ordningsvakter och andra aktörer som samverkar har möjlighet att utgå ifrån, mötas och ta rast tillsammans. En gemensam plattform att utgå ifrån skulle kunna bidra till en ökad gemenskap och ett närmare samarbete.

Socialtjänstens ungdomsjour lyfter att det är viktigt att fortsätta utveckla den samverkan som finns idag. Ordningsvakterna nämner att de önskar ett närmare samarbete med både polis och ungdomsjour. Ett exempel på det är de relationsskapande besök som polis och ungdomsjour gör tillsammans i skolor och fritidsgårdar där även ordningsvakterna önskar få delta. Ordningsvakterna menar att de möter många ungdomar i sitt dagliga arbete och att ungdomar i allmänhet bör få en bättre bild av ordningsvakterna och deras arbete. Genom besök på skolor och fritidsgårdar ges möjlighet att bygga relationer som i sin tur ger dem bättre möjlighet att hantera ungdomarna ute på stan när ordningsvakterna träffar dem där. Det handlar om att öka tilliten och kunskapen om ordningsvakternas arbete och befogenheter.

Polisen nämner även de att samverkan mellan polis och ordningsvakter kan utvecklas. Överlag finns ett högt förtroende för de kommunala ordningsvakterna inom polisen och den operativa verksamheten. Den brist som föranleder att samverkan går upp och ner

⁵ <https://start.stockholm/om-stockholms-stad/sa-arbetar-staden/trygghetsarbete/mobila-ordningsvakter>

härleds oftast till varierande kontinuitet i dialog. Denna brist på dialog är även något som ordningsvakterna lyft i sin återrapportering.

Polisen nämner även de att den, för närvarande, uteblivna medverkan på de dagliga mötena under pandemin markant har påverkat samverkan negativt. Dialogen mellan gruppchefer, yttre befäl och arbetsledarna för ordningsvakter har minskat och dialogen sker allt mer sällan, även om den inte har upphört. Förhoppningsvis kommer detta bli bättre och återgå till den positiva trend som fanns innan pandemins framfart när möjlighet för externa att medverka vid dagliga möten öppnas upp igen.

Polisen ser även över hur linjeverksamheten inom polisen på ett bättre sätt ska kunna samverka med ordningsvakterna. Ett förslag på förändringar ska inkomma från polisen under våren 2021. Även när och hur ordningsvakterna kan användas av RLC (polisens regionala ledningscentral) ses över och bearbetas av polisen för närvarande. Det pågår en översyn och riskbedömning kring vilka uppdrag ordningsvakterna kan beordras att genomföra. Det efterfrågas på nationell nivå en tydligare ram för vilka uppdrag ordningsvakterna ska, bör eller ej ska beordras på.

Det är även av vikt att arbetsgivaren (Uppsala kommun) leder och följer upp verksamheten med de kommunala ordningsvakterna.

Utökning av uppdraget

Ordningsvakterna själva ser att potentialen för att utveckla verksamheten och framförallt den bilburna patrullen är stor. Ett förslag är att skapa rutiner för att besöka skolor och fritidsgårdar som ett komplement till Uppsala Ungdomsjour i arbetet att fånga upp ungdomar i riskzon. Med fler bilburna patruller kan områden i utkanten av Uppsala inkluderas likt det LOV §3 som finns i Gottsunda. Även polisen är positivt till den mobila enhet som transporterar sig med fordon.

- *Den mobila enheten har varit ett framgångsrikt koncept. De når stora områden och har bra överblick i områden de agerar inom och kan på så sätt ge bra lägesbilder till polis och ungdomsjour vilket förbättrar det trygghetsskapande arbetet på platsen, säger Magnus Almerfors vid polisen.*

Ett utvecklingsområde är att se över möjligheten att de kommunala ordningsvakterna ska kunna få tillgång till de övervakningskameror som finns genom Uppsala kommuns försorg. Detta skulle kunna leda till snabbare respons, och ingripanden inom de befintliga arbetsområdena samt en bättre dokumentation.

- *Om vi kan utveckla informationsflödet mellan våra ordningsvakter, andra aktörer men också fasta installationer som kameror skulle ordningsvakterna få ännu bättre möjligheter att vara på rätt ställe vid rätt tillfälle och avstyra ordningsstörningar, helst redan innan de inträffat, säger Anders Fridborg, säkerhetschef vid Uppsala kommun.*

Under 2021 arbetar Uppsala kommun för att uppdatera de lokala ordningsföreskrifterna. I dessa finns idag ett 20 tal föreskrifter som reglerar allt från störande buller, förtäring av alkohol, affischering och camping. Till dessa behandlas ett antal nya förslag för att komplettera de befintliga.

Med sin naturliga och stadigvarande närvaro i Uppsalas centrala delar och med en fortsatt mobil enhet skulle de kommunala ordningsvakterna, med rätt utbildning, kunna bli ett bra komplement till polisen för att se till att de lokala ordningsföreskrifterna efterlevs och rapportera överträdelser till polisen.

Tidigare utvärderingar

Det finns få utvärderingar och begränsat med forskning nationellt om ordningsvakter och LOV §3 specifikt. BRÅ finansierade en stor utvärdering av Gamlestadens satsning i Göteborg på ordningsvakter som publicerades sommaren 2020⁶. I utvärderingens resultat går bland annat att läsa att ordningsvakternas närvaro uppfattas som positiv av samtliga som intervjuats, det vill säga finansiärerna (fastighetsägare och näringsidkare i området), kommunen, polisen och allmänheten. De intervjuade aktörerna betraktar ordningsvakternas arbete som ett komplement till polisens arbete. Ordningsvakter kan generellt sett vara snabbare på plats än polisen och det är ett viktigt skäl för fortsatt LOV §3-verksamhet, då polisen på så sätt får in ett bättre underrättelsematerial och därmed har mer att agera utifrån. För många medborgargrupper, inte minst kvinnor och barn, kan ordningsvakter uppfattas som en trygghetshöjande faktor, särskilt efter mörkrets inbrott.

– Det är väldigt viktigt att ordningsvakterna kan bygga relationer, har ett respektfullt förhållningssätt och samtidigt är tydliga med vad som gäller. Ordningsvakterna har också bidragit med ett mycket värdefullt underrättelsearbete och ofta fått beröm av poliserna, säger Ylva Norén Bretzer. Fil dr Förvaltningshögskolan Göteborgs universitet⁷

I rapporten redovisas ett antal policyrekommendationer och en av dem är att på längre sikt bör en strategi tas fram för ett stärkt brottsförebyggande arbete och ökad trygghet i områden med LOV §3-verksamhet för att i framtiden inte behöva ordningsvakter. Ytterligare en rekommendation som Ylva Norén Bretzer nämner i sin utvärdering är att se över arbetet med orsaksanalyser, utveckla samverkansstrukturen och se över vem eller vilka som ska göra vad i arbetet med att öka tryggheten på den aktuella platsen.

I SvD 2019-12-13 går att läsa att det finns ett underskott av poliser, och att utbildningsplatserna på polisutbildningen inte fylls⁸. Underskott på poliser var också en avgörande faktor vid införande av de kommunalt anlitade ordningsvakterna i Uppsala 2017. Ordningsvakterna kan därför ses som ett viktigt komplement till polisens arbete. LOV §3 har blivit en viktig respons på de utmaningar som storstäder och tätorter står inför idag.

Länsstyrelsen i Skåne tog år 2018 initiativ till att kartlägga de skånska LOV §3-områdena. Det visade sig att det fanns i 14 av 33 Skånekommuner⁹. Ytterligare omkring 500 sådana finns runtom i landet. Uppsala omnämns ofta och är ett känt exempel.

⁶https://www.bra.se/download/18.150e014616e167760049ae/1573548079298/2019_0223_Ordningsvakter%20-%20en%20brottsförebyggande%20och%20trygghetsskapande%20aktör.pdf

⁷ <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2020-06-22-lov-3-omraden-minskad-brottslighet-och-okad-trygghet.html>

⁸ <https://www.svd.se/farre-an-vantat-antagna-till-polisutbildning>

⁹ Nilsson, Filippa (2018). Ordningstvakt, väktare och trygghetsvård? Vad visar forskningen? Länsstyrelsen, Skåne

Även uppföljning lokalt i Uppsala har varit en utmaning. Man har på ett enkelt sätt kunnat följa antalet utförda insatser av olika slag, men det har varit svårare att se de långsiktiga effekterna av arbetet och huruvida det faktiskt skapar trygghet. En enklare uppföljning av ordningsvakternas arbete genomfördes i november 2017 och presenterades för kommunstyrelsen. Uppföljningen var huvudsakligen kvantitativ. Kommunstyrelsen har fortsatt uppdragit åt kommunledningskontoret att utveckla verksamheten med ordningsvakter, i samverkan med polismyndigheten.

Framtida utvärderingar

Den nya lagstiftningen kommer sannolikt förändra de kommunala ordningsvakternas arbetssätt och det kommer bli av stor vikt att genomföra nya utvärderingar beroende på hur den nya lagstiftningen kommer att falla ut. Det kommer vara viktigt att följa upp detta för att kunna jämföra ansökningsförfarande, arbetsområden, arbetsmetoder och kommande trygghetsundersökningar. Uppsala kommun genomför just nu en trygghetsundersökning där resultatet planeras vara klart och presenteras våren 2021. Tidigare har Uppsala kommun genomfört en liknande trygghetsundersökning 2017¹⁰

Sammanfattning

De kommunala ordningsvakterna har nu varit verksamma i Uppsala i över tre år. Det har varit ett arbetssätt och en acceptans för de uniformerade ordningsvakterna som har utvecklats kontinuerligt. Inledningsvis startade verksamheten på ett större LOV §3-område med en arbetsinställning som var mer passiv och med fokus på synlighet. Det fanns från början åsikter om hur ordningsvakterna skulle tituleras men det var viktigt ur arbetsmiljö- och förordnandeaspekt att man till slut enades om ordningsvakt.

Under åren har LOV §3 - områden ändrats och förnyats. Det hela bygger främst på att miljön och förutsättningarna för dessa områden har ändrats och behoven försvunnit och tillkommit. Uppsala stadskärna ändras hela tiden och nya platser eller "hot spots" kommer till eller försvinner. Dialogen mellan Uppsala kommun-vaktbolag-polis har under denna period utvecklats vilket gör att LOV §3 - ansökningar förbättrats med tiden.

Uppsala kommun och vaktbolag har en kontinuerlig dialog om budget, arbetsmetoder och scheman för att få ett effektivt och balanserat arbetssätt.

Uppsala kommun har genom åren sett vikten av denna goda dialog med upphandlat vaktbolag. Detta innebär bland annat väldokumenterade ingripanden med tydliga observationer och platser för dessa. Detta har i sin tur givit Uppsala kommun en bra grund för att arbeta med dessa områden, grupperingar och individer. Uppsala kommun har även sett det som positivt att ha ett kontrakterat vaktbolag som har en stor flexibilitet i sitt arbetssätt och bemanning.

Det finns utvecklingsområden för det vardagliga arbetet för de kommunala ordningsvakterna. Det är främst dialogen med polisen samt egen utbildning. Kommunikationen med polisen är idag främst baserad på personnivå så rutiner för vardaglig övergripande kommunikation bör tas fram. De kommunala ordningsvakterna

¹⁰ <https://www.uppsala.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-vi-med-olika-amnen/sa-arbetar-vi-med-trygghet-och-sakerhet/trygghetsundersokning-2020/>

ser även ett behov av utveckling av arbetssätt och utbildningar. Detta är positivt och utbildningar för de kommunala ordningsvakterna ser Uppsala kommun över.

De kommunala ordningsvakterna har nu blivit en naturlig och positiv del av Uppsala citys gatubild. Polis, allmänhet och näringsidkare är överlag väldigt positiva till de ingripande och trygghetsskapande åtgärder som man genomför dagligen i citymiljön och de intilliggande LOV §3 - områdena. Polis uttrycker att man får stor hjälp av ordningsvakternas kartläggning inom LOV §3 - områdena som hjälper polisen, socialtjänst samt andra aktörer med en mer korrekt lägesbild över dessa områden. Det rör sig ofta kartläggningar avseende grupperingar, ungdomsgång, tillhåll och missbruk. Detta leder till att polis och socialtjänst kan agera efter detta och man ser att det ger resultat över tiden. Både ordningsvakter, polis och andra samarbetsaktörer påtalar att det finns tendenser till negativ utveckling i Uppsala centrum. Detta främst då gällande ordningsstörningar, attityder och felbeteenden från yngre personer i offentlig miljö.

De kommunala ordningsvakterna är inte tänkta att ersätta polisen i deras arbete och är inte heller den önskvärda enskilda lösningen på längre sikt. Men så länge polisen har en stadigvarande personalbrist och en påtaglig arbetsbörda så är de kommunala ordningsvakterna en stor och positiv avlastning för att skapa synlighet och trygghet i gatumiljön. Det är angeläget att arbeta med andra brottsförebyggande metoder i ett område, trots representation av kapabla väktare i form av kommunala ordningsvakter. Det är viktigt att analysera bakomliggande orsaker till brottsproblemet och rikta olika beprövade och utvärderade insatser mot dessa. Mer om ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete går att läsa på Brottsförebyggande rådets hemsida¹¹

Sammanfattningsvis kan konstateras att de kommunala ordningsvakterna är ett positivt, och i dagsläget nödvändigt inslag i Uppsalas gatubild. De kommunala ordningsvakterna har idag fått en vid acceptans från medborgare och myndigheter. Acceptansen kommer från arbetssättet med fokus på trygghet och hjälpsamhet, balanserat med handfasta ingripanden av ordningskaraktär. De kommunala ordningsvakterna är idag ett komplement till polisen som utvecklats från start men det finns behov av mer utveckling i form av kontinuitet i samarbete och dialog med främst polis men även ungdomsjour. Ordningsvakterna samt samarbetspartners ser behov av vidareutveckling i arbetssättet och utbildningar av de kommunala ordningsvakterna för att utveckla tjänsten och effektiviteten ytterligare.

Lagar och förordningar i ämnet ses i skrivande stund över och utredningens betänkande är planerad att komma i maj 2021. Den är välbehövlig och kan med all sannolikhet komma att göra skillnad i arbetssätt för både de kommunala ordningsvakterna samt Uppsala kommun som arbetsgivare. Sammantaget medföljer det att kommunen bör lägga stor vikt med att följa upp arbetet med de kommunala ordningsvakterna noggrant de kommande åren.

¹¹ <https://bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/arbete-kunskapsbaserat.html>